

Už sme videli, že Boží Syn je tým, čím je, kvôli Otcovi. Rovnako aj Svätý Duch je tým, čím je, kvôli Otcovi a kvôli Synovi.

Táto situácia je výstižne zhrnutá vo Westminsterskom vyznaní, kde sa hovorí: „V jednote Božstva existujú tri osoby jednej podstaty, moci a večnosti: Boh Otec, Boh Syn a Boh Svätý Duch. Otec nie je z nikoho, nie je splodený, ani od nikoho nevychádza; Syn je večne splodený z Otca; Svätý Duch je večne vychádzajúci od Otca a od Syna.“

Tak vidíme, že zatiaľ čo o našom Pánovi Ježišovi Kristovi sa hovorí ako o splodenom z Boha, o zdroji jeho bytia hovoríme ako o „večnom splodení Syna“. V prípade Svätého Ducha však hovoríme o tom, že „vychádza“ (Ján 15:26), pričom termín, ktorý sa používa pre zdroj jeho bytia, je „večné vychádzanie Svätého Ducha“. Toto vychádzanie Svätého Ducha, ktoré sa niekedy nazýva „vzdychnutie“, je vlastnosťou jeho osoby. Je to niečo, čo platí o ňom, ale neplatí to o Otcovi alebo Synovi.

Teda to, o čom hovoríme, je „ten večný a nevyhnutný akt prvej a druhej osoby Trojice, ktorým sa v rámci Božej bytosti stávajú základom pre osobnú existenciu Svätého Ducha a dávajú tejto tretej osobe do vlastníctva celú božskú podstatu bez toho, že by sa táto podstata akokoľvek

delila, Otcovi a Synovi odcudzila alebo sa nejako zmenila“ (Louis Berkhof, Systematická teológia, str. 97).

Nie je ľahké stráviť to, ale malo by nám byť jasné, že hovoríme o niečom podobnom ako v predchádzajúcej kapitole. Hovoríme o podobnej pravde, i keď nie presne o tej istej, pretože sa tu nachádzajú určité dôležité odlišnosti. Splodenie je dielom samotného Otca, zatiaľ čo vydýchnutie je dielom ako Otca, tak aj Syna. Prostredníctvom večného splodenia je Syn schopný mať účasť na diele vydýchnutia, avšak Svätý Duch tým, že vychádza, nezískava žiadnu podobnú schopnosť. V súlade s logikou sa splodenie deje pred vydýchnutím (to samozrejme neplatí chronologicky – lebo všetko, čo sa deje v Božstve, deje sa mimo času). Práve tak, ako je Syn Otcom večne splodený bez toho, že by bol od neho menší, tak aj Svätý Duch večne vychádza od Otca a od Syna bez toho, že by bol od nich menší. Svätý Duch je tým, čím je, kvôli nim. Avšak nie je Bohom v o nič menšom zmysle.

Toto je doktrína večného vychádzania Svätého Ducha. Akým spôsobom dospela cirkev v raných storočiach k takémuto záveru? Je táto doktrína len výmyslom niekoľkých dávnych teológov? Zaiste nie. Táto doktrína je pravdou, ktorú zjavuje Sväté Písmo.

Svätý Duch

V kapitole 5 sme videli, že Svätý Duch je osoba, ktorá je samotným Bohom, a predsa nie je ani Otcom, ani Synom. Bolo by únavné zopakovať všetko, čo sme vtedy povedali, ale potrebujeme si pozorne spomenúť na učenie piatej kapitoly kvôli tomu, o čom budeme teraz hovoriť.

Keďže sme už videli, že Boh je Duch (Ján 4:24), a že všetko, čo platí o Bohu, platí o každej z troch Božích osôb, vynára sa otázka: Prečo sa iba tretia osoba nazýva „Duch“? Musí existovať dôvod pre skutočnosť, že meno „Duch“ sa používa pre neho, a nie pre Otca alebo Syna. Otec je Boh a Boh je Duch. Syn je Boh a Boh je Duch. Avšak iba samotná tretia osoba Trojice sa tituluje ako „Svätý Duch“.

Slovo „duch“ pochádza z latinského „spiritus“, čo znamená „dych“, „vietor“, „vzduch“, „život“ alebo „duša“. Odvodené je od slovesa „spiro“, ktoré znamená „dýchať“. Hebrejské slovo použité v Starej zmluve aj grécke slovo použité v Novej zmluve, ktoré sa prekladá ako „duch“, má ten istý významový odtieň ako spiritus a spiro. Tretia osoba Trojice sa nazýva „Duch“, lebo práve on je vydýchnutý Otcom a Synom. Jeho jedinečný titul naznačuje to, aký je jeho vzťah k ostatným dvom osobám Trojice. Vyjadruje vlastnosť jeho osoby. Tituly „Otec“ a „Syn“ poukazujú na vzájomný vzťah medzi prvou a druhou osobou. Rovnako aj frázy „Duch“, „Duch Boží“, „Duch Syna“ a „Duch, ktorý vychádza od Otca“ sa používajú pre tretiu osobu Trojice a poukazujú na to, aký je jeho večný osobný vzťah s prvou a s druhou osobou. Svätým Duchom sa samozrejme nazýva preto, lebo je pôvodcom každej svätosti, čistoty a krásy všade tam, kde sa tieto vo vesmíre nachádzajú – toto je téma, ktorá prekračuje rozsah tejto knižky.

Duch Otca a Duch Syna

Pán Ježiš Kristus hovorí v Jánovi 15:26, že Svätý Duch prichádza od Otca. To je pravda, ktorú spomenul už v Jánovi 14:16–17. Svätého Ducha ďalej opisuje ako „Ducha pravdy, ktorý vychádza od Otca“. Toto je len jedna z mnohých zmienok, ktoré odhaľujú vzťah Ducha k Otcovi. Žalmista adresuje Jahvem nasledovné slová: „Posielaš svojho Ducha“ (Žalm 104:30). Práve kvôli svojmu vzťahu k Otcovi sa Svätý Duch nazýva „Duch Boží“ (1. Korinťanom 2:11), „Duch živého Boha“ (2. Korinťanom 3:3), „Duch Pánov“ (2. Korinťanom 3:17) a „Duch slávy, Duch Boží“ (1. Petrov 4:14).

Keď sa opäť pozrieme do Jána 15:26, vidíme, že Ježišovo zaslúbenie je o „Tešiteľovi... ktorého vám ja pošlem od Otca“. To isté, čo Písmo hovorí o vzťahu Ducha k Otcovi, hovorí aj o vzťahu Ducha k Synovi. V Skutkoch 16:6–7 vidíme, že „Svätý Duch“ je „Duch Ježišov“. Na mnohých miestach sa Písmo zmieňuje o Svätom Duchu ako o „Duchu Ježiša Krista“ (Filipanom 1:19) a „Duchu Kristovom“ (1. Petrov 1:11).

Často jeden a ten istý verš objasňuje fakt, že Svätý Duch vychádza od Otca a od Syna a koná za nich oboch. Keď Pavol hovorí o „Duchu“ v Rimanom 8:9, úplne prirodzene zamieňa termín „Duch Boží“ za „Duch Kristov“. V Galaťanom 4:6 Pavol trvá na tom, že „Boh poslal Ducha...“, a pritom Duch, o ktorom píše, je „Duch jeho Syna“.

Toto tvrdenie je najzreteľnejšie vyjadrené vtedy, keď sa náš Pán poslednýkrát prihováral pred svojím ukrižovaním k učeníkom. Pravdou je, že Duch prichádza od Otca, avšak iba preto, lebo ho o to žiada Syn (Ján 14:16). Keď ho Otec posiela, posiela ho v Synovom mene (Ján 14:26). A predsa je pravdou aj to, že sám Syn posiela Ducha (Ján 16:7), hoci dôraz je na tom, že ho posiela od Otca, a že Duch vychádza od Otca (Ján 15:26). S výnimkou tejto jedinej frázy, „ktorý vychádza od Otca“, Písmo hovorí o vzťahu Ducha k Synovi presne to isté, čo o vzťahu Ducha k

Otcovi. Duch neposiela sám seba. On je „Duch“ – ten, ktorý je vydýchnutý. Konkrétne je vydýchnutý od Otca a od Syna. A tak všade tam, kde pracuje, sú zjavovaní Otec a Syn a uplatňuje sa ich moc (Ján 16:14–15, 15:26, 14:9).

Starodávny spor

Jedným z najznámejších koncilov v histórii ranej cirkvi bol Nicejský koncil, ktorý sa konal v roku 325. Na tomto koncile sa zadefinovala doktrína o božstve Krista tým najpresnejším možným spôsobom. Koncil však bol trochu rozpačitý v otázke Svätého Ducha. To jediné, čo koncil priniesol, bolo vyhlásenie viery „v Svätého Ducha“. Krátko nato však povstalo Macedóniovo bludné učenie, ktorý zaprel božstvo Svätého Ducha tým, že ho odmietol prijať ako najvyššieho Boha. S odpoveďou na túto heréziu prišiel Konštantinopolský koncil v roku 381, na ktorom sa rozšírilo Nicejské vyznanie na nasledujúce znenie: „Verím v Svätého Ducha, Pána a darcu života, ktorý vychádza od Otca...“

Avšak tento doplnok neuspokojil každého. Po latinsky hovoriace zbory, ktoré boli známe ako Západná cirkev, horlili za zachovanie priameho biblického učenia o tom, že Duch je rovnako Duchom Krista, ako je Duchom Otca. Hlavne kvôli vplyvu Augustína z Hippo trvali na tom, že Svätý Duch prechováva k Synovi presne ten istý vzťah ako k Otcovi. A tak pridali v roku 569 na Toledskom koncile jedno latinské slovo Filioque k latinskej verzii Konštantinopolského vyznania. Takže nové vyznanie teraz znelo: „Verím v Svätého Ducha, Pána a darcu života, ktorý vychádza od Otca a od Syna“.

Po grécky hovoriace zbory, ktoré boli známe ako Východná cirkev, sa prudko postavili proti tejto vsuvke. Najprv boli ochotné súhlasiť s kompromisom „...od Otca skrze Syna“, avšak neskôr obidve strany toto znenie odmietli. Dnešné „Nicejské vyznanie“ je v skutočnosti Konštantínopolské vyznanie tak, ako ho doplnil Toledský koncil. Je pripojené za článkom. Nicejské vyznanie prijala Rímskokatolícka cirkev aj všetky protestantské denominácie. Grécka ortodoxná cirkev a ostatné cirkvi východnej tradície však odmietajú dodatok „Filioque“. Spor pokračuje.

Prečo východné cirkvi odmietajú učenie, ktoré je očividne jasným učením Písma? Je to preto, lebo uvažujú tak, že toto učenie by spravilo zo Syna druhý „prameň božstva“, dodatočný k Otcovi. Je im to nezlučiteľné s tým, že Syn je podriadený Otcovi (čo je pravda, ktorej sa dotkneme v nasledujúcich dvoch kapitolách). Myšlienka, že dvaja sú „prameňom božstva“, v ich chápaní zdanlivo ohrozuje vnútornú harmóniu Božej Trojice. My však opäť a opäť vidíme, že v Božom slove sa nachádzajú pravdy, ktoré ľudská logika svojou kapacitou nikdy nedokáže vyčerpávajúco zosúladiť. Toto platí najmä vtedy, keď hovoríme o doktríne Trojice. To, že naša myseľ je obmedzená, nie je dostatočným dôvodom na to, aby sme odmietli to, čo nám Boh zjavil. Reč nášho Pána v Jánovi 14–16 ani na okamih nenaznačuje, že by došlo k poškodeniu vnútornej harmónie Trojice. Otec posiela Ducha. Syn posiela Ducha. Otec posiela Ducha ako odpoveď na Synovu žiadosť a posiela ho v mene Syna. Syn posiela Ducha od Otca. Touto rečou sa vyjadruje jedinečná harmónia. Táto harmónia sa nedá ničomu pripodobniť. Duch je zjednocujúcim zväzkom v Božstve. Vychádza rovnako od Otca ako od Syna, rovnako je Duchom Krista, ako je Duchom Boha.

Ôsma kapitola knihy Stuart Olyott „Traja sú jedno“ (podtitul: Čo Biblia učí o Trojici), vydavateľstvo ORDO SALUTIS, Pezinok 2004. Publikácia je nedostupná, celý náklad je rozobraný. Publikované s láskavým súhlasom vydavateľstva.

□

Nicejské vyznanie

Najstarším a najviac prijatým vyjadrením všetkých bodov učenia o Trojici je Nicejské vyznanie. Sformuloval ho Nicejský koncil v roku 325. Body, ktoré hovoria o božstve a osobe Svätého Ducha, boli doplnené na Konštantinopolskom koncile v roku 381. Klausula o Filioque – „i Syn“ – bola doplnená na koncile Západnej cirkvi v Toledu v Španielsku v roku 569. S výnimkou tejto klauzuly, ktorú Východná cirkev dodnes odmieta, je Nicejské vyznanie vyznaním celej kresťanskej cirkvi. Znie:

„Verím v jedného Boha Otca Všemohúceho, stvoriteľa neba i zeme a všetkého viditeľného i neviditeľného a v jedného Pána Ježiša Krista, jednorodeného Božieho Syna, splodeného z Otca pred všetkými vekmi, Boha z Boha, svetlo zo svetla, pravého Boha z pravého Boha, splodeného, nie stvoreného, ktorý je s Otcom jednej podstaty, skrze ktorého je všetko stvorené, ktorý kvôli nám ľuďom a pre naše spasenie zostúpil z neba a skrze Svätého Ducha sa vtelil z panny Márie a stal sa človekom a bol aj pre nás ukrižovaný pod pontským Pilátom. Trpel a bol pochovaný a na tretí deň opäť vstal podľa Písem a vystúpil na nebesia a sedí po pravici Otca. Príde opäť v sláve súdiť živých aj mŕtvych a jeho kráľovstvu nebude konca. Verím v Svätého Ducha, Pána a darcu života, ktorý vychádza od Otca a Syna (Filioque), ktorý je uctievaný a oslavovaný spolu s Otcom a Synom, ktorý hovoril skrze prorokov. Verím v jednu katolícku a apoštolskú cirkev, uznávam jeden krst na odpustenie hriechov a túžobne očakávam vzkriesenie

z mŕtvych a život veku, ktorý má prísť.“

*„Dodatok 1“ z knihy Stuart Olyott „Traja sú jedno“ (podtitul: Čo Biblia učí o Trojici),
vydavateľstvo ORDO SALUTIS, Pezinok 2004. Publikácia je nedostupná, celý náklad je
rozobraný. Publikované s láskavým súhlasom vydavateľstva.*